

Dansens og musikkens rødder 13

”Grisen faldt og brak sit Laar” fra Fyn og ”Grisen brak’te Laaret” fra Møn
(Russisk Kavalerie - Kavaleri Galop - Galopaden fra Århus - De fire Hjørner)

af Per Sørensen

Denne gang vil vi se nærmere på ”Grisen faldt og brak sit Laar” og de danse, hvis melodier er de samme som til ”Grisen”. At jeg vil prøve at samle nogle af trådene til denne pardans skyldes egentlig fundet af skillingsvisen om Grisen, der ”faldt og brak laaret”. Jeg har længe vidst, at der har eksisteret en vise, men er aldrig truffet på den. Det lykkedes for nylig min gode ven og ligeledes ivrig amatør-dansforsker, Ole Skov.

Vi har, i vort folkedanserrepertoire, 2 pardanse opkaldt efter en gris, der falder og brækker låret. Den fra Fyn, nr. 94 i ”358”, er meget kendt, hvorimod den fra Møn, nr. 488 i ”358”, sjældent bliver danset. Det er to forskellige danse med to forskellige melodier; men fælles for begge danse er, at man faktisk kan falde og brække låret, hvis man ikke passer på - at man så har opkaldt dem efter en gris skyldes føromtalt skillingsvise.

Denne skillingsvise må have været almindelig kendt blandt almuen på Sjælland og Fyn, da den, udover at være brugt som inspiration til 2 danse, også er

at spore i den halvautentiske skønroman ”Fra landet” af Anton Nielsen,¹ hvor han i små noveller fortæller om folkelivet i Nordsjælland. I novellen ”Paa herregaarden” sidder tjenestefolkene en aften og hygger sig med kortspil og visesang, og her spørger tjenestepigen Maren karlene, om de ikke vil synge visen om, dengang ”Grisen brak Laaret”.

En forunderlig Vise
om

Grisen,

der „faldt og brak Laaret“,
som man siger.

Med. Peer og Maren.

Sør kjære, gode Venner, hvis I har lyst dertil,
En lille Vise jeg for eder gjerne synge vil
Om Grisen som igaar
Faldt om og brak sit Laar,
See derom vil jeg qvæde saa godt som jeg formaar.

Uddrag af den originale skillingsvises forside.²

Skillingsvisens forfatter er for mig ukendt; men den bliver trykt hos H. C. Nissen i København ca. 1860. Visens melodi stammer fra en anden kendt vise fra samme periode. Melodien er oprindeligt en italiensk folkemelodi, som forrige århundredes store vise-forfatter, Erik Bøgh (1822-1899) omforandrede i 1857 til sin nyskrevne vise ”Peer og Maren”. Prøv næste gang, I har foreningsaften, at synge den gamle skillingsvise om grisen, der gav navn til vore 2 små pardanse fra Fyn og Møn.

En forunderlig Vise
om
Grisen,
der ”faldt og brak Laaret”,
som man siger.

*Hør kjære, gode Venner, hvis I har lyst dertil,
En lille Vise jeg for eder gjerne synge vil
Om Grisen som igaar
Faldt om og brak sit Laar,
See derom vil jeg qvæde saa godt som
jeg formaar.*

Grisen, der "faldt og brak Laaret"

*Det var hos Gaardmand Madsen, ei langt
fra Kallundborg,
De Godtfolk maatte døie denne store
Jammersorg,
At Grisen der igaar
Faldt om og brak sit Laar;
Man skulde tro, at Fanden selv i
Svinestien staaer.*

*Den lille søde Franskmand han hopped'
glad omkring,
Og roded' om i Snavs og Skidt, og
tænkte ingenting;
Og ligesom han staaer
Og ta'er en Nassetaar
Saa falder han omkuld og brækker så det
ene Laar.*

*Den hviner og den skriger i højen vilde Sky,
Saa det kan høres mange Mile bort paa Land
og By,
Fortvivlet Soen staaer
Hun ond i Maven faaer;
Hvad feiler dig, min lille Griis? - "O vee,
jeg brak mit Laar!"*

*Og dette Sorgens Budskab det gik fra Land
til Land,
Nu hyler hver en Qvinde, nu hyler hver
en Mand:
At, Grisen faldt igaar
Omkuld og brak sit Laar -
Og Meer om Grisen nu at sige, det jeg ei
formaar.*

Ja, det er jo ikke den store, danske lyrik, der her bringes for dagen, men meget typisk for de skillingsviser, der solgtes rundt i Danmark til bønder og godtfolk. Lad os nu se på melodien til "Grisen" fra Fyn, som går igen i Kavaleri Galop fra Vejle, nr. 320 i "358" - Galopaden fra Århus i P&P II - Russisk Kavalerie i P&P II - De fire Hjørner fra Midtsjælland, nr. 26 i "358".

Melodien har været kendt overalt i Danmark og har været benyttet til mange forskellige dansetyper; men for at finde dens rødder skal vi vende blikket mod Tyskland og Østrig og se ind i teaterverdenen, hvor man i 1824 benyttede melo-

dien i syngespillet "Die Wiener in Berlin" af Karl von Holtei. Stykket blev umådeligt berømt på grund af de komiske forviklinger, der rent sprogligt og kulturelt kan opstå, når en wiener bosætter sig i Berlin. Melodierne i syngestykket var små wienermelodier, der var komponeret af forskellige komponister, bl. a. Wenzel Müller.³ Allerede i syngespillets ouverture findes vor melodi. Melodien var så iøjrefaldende og blev så berømt, at man året efter opfandt en ny dans, hvor melodien brugtes. Denne nye dans var Galoppen eller Galopaden (i Tyskland kaldte man disse første galopper Rutscher).⁴ Denne nye dans var så vild og hurtig, at man i samtiden talte om, at den var farlig for helbredet. Dansen skulle udføres rytmisk og koreografisk, som når det prøjsiske militær red til kamp på deres heste. Allerede det år, man opfandt galoppen i Tyskland, udviklede den sig i 2 varianter⁵:

Den ene variant er, hvor man parvis står på stedet og sparker frem og tilbage (som hesten) efterfulgt af runddans (næsten identisk med Kavaleri Galop fra Vejle).

Den anden variant er, hvor man med sideløbstrin "stormer" fra hjørne til hjørne i balsalen - denne figur skulle illustrere rytterens vilde ridt gennem landskabet (næsten identisk med De fire Hjørner fra Midtsjælland, hvor man dog har en ekstra afdeling til valserunddans).

Syngestykket kommer lynhurtigt til Danmark og har premiere på Det kongelige Teater den 20. maj 1825.

Her i Danmark bliver stykket ligeledes meget populært, og samme år kommer der ikke mindre end 3 nodeudgivelser af melodierne fra "Die Wiener in Berlin".⁶ Den ene af dem er særlig interessant, da det er "Danse efter yndede Temaer af Die Wiener in Berlin". Desværre har det ikke været muligt at fremskaffe denne node. Også spillemandsbøgerne fra sidste halvdel af 1820'erne har melodien med som Galop eller Galopade. Bl.a. er

melodien i en nodebog af Hans Christiaan Sørensen fra Ullitz i Nordjylland, dateret 1828.⁷

Vender vi blikket endnu engang mod Tyskland, finder vi melodien genbrugt i 1825 i Burlesken (komisk syngespil) "Der Spiegel des Tausendschön" af Karl Blum fra Berlin. Der er melodien dog udvidet med 2 ekstra repriser, der svarer nøje til musikken til Russisk Kavalerie. Denne musik genfinder vi i en spillemandsbog fra Hindsholm af Lars Olsen "den ældre", her er melodien benævnt som Contradans.⁸

I øvrigt prøver Emil Gigas,⁹ i begyndelsen af dette århundrede, at påvise nogle forskellige sprogforviklinger i.f.b.m. netop Russisk Kavalerie. Han påstår, at Russisk Kavalerie er en selskabsdans, der bliver populær omkring 1850-1860, nyudviklet ud fra en ældre rækkedans, som er med i Jørgen Gad Lunds dansebog fra 1833. Her hedder dansen Ruche de Covoly, som igen skulle have rødder helt tilbage til 1695 i England, hvor dansemesteren, Henry Playford, udgiver 9. oplag af sin faders berømte dansebog "The dancing Master". I denne bog findes rækkedansen Roger of Coverly, her var melodien dog en helt anden.

Denne gang var der mange tråde at spinde sammen, og ved ihærdig søgen kunne flere sikkert findes om "Grisen fra Fyn" og dens melodi.

Til slut vil jeg prøve at lokke jeres danseinstruktør til at danse "Grisen brak'te Laaret" fra Møn med jer. Hvis man kigger i beskrivelsen, ser den ikke ud af så meget; men lad jer ikke narre. Den er faktisk morsom at danse. I skal bare sørge for at slutte omdansningen af de 2 hopsatrin på den rigtige fod (herren højre - damen venstre), så vil I opdage, at der skal laves 3 appeller med den fod, I står på, og det kan kun lade sig gøre med et hurtigt "grisehop" som vægtflytning, inden de 3 appeller udføres. God fornøjelse !!

Kildehenvisninger:

- 1 "Fra landet" af Anton Nielsen. Kjøbenhavn 1866
- 2 Findes i privateje hos Anette Thomsen og Ole Skov
- 3 "Heibergs Vaudeviller" af Torben Krogh. København 1942
- 4 "Geschichte des Tanzes in Deutschland" af Franz Böhme. Frankfurt a. M. 1886
- 5 "Katechismus der Tanzkunst" af Bernhard Klemm. 7. oplag. Leipzig 1901
- 6 "Dansk musikfortegnelse" af Dan Fog. Dan Fog Musikforlag 1979
- 7 Findes på Spillemandsmuseet i Rebild
- 8 Findes på Folkemindesamlingen i København
- 9 "Spansk dans i Danmark gennem tiderne" af Emil Gigas. Tidsskriftet Vor Fortid 1. årgang 1917